

Sisäministeriölle

Kirjaamo@intermin.fi; maahanmuutto-osasto@intermin.fi

Asia: VN/6075/2021 VN/6075/2021-SM-3

SUOMEN PAKOLAISAPU RY:N LAUSUNTO

Suomen Pakolaisapu ry:n (Pakolaisapu) lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.

Oikeus perhe-elämään

Kannatamme esityksessä esitettyjä muutoksia kansainvälistä suojelua saaneiden henkilöiden perheenyhdistämisen helpottamiseksi. Oikeus perhe-elämään on perustavanlaatuinen ihmisoikeus, jonka Suomi on sitoutunut turvaamaan kaikille Suomen toimivallan piirissä oleville, myös kansainvälistä suojelua saaneille. EU:n perheenyhdistämisdirektiivi painottaa pakolaisten tilanteen erityistä huomioimista ja sitä, että heidän oikeudestaan perheenyhdistämiseen tulee säätää tavanomaista suotuisammin. EIT:n oikeuskäytäntö edellyttää lisäksi valtioilta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaisia toimia, jotta perhe-elämän suoja toteutuisi. YK:n lapsen oikeuksien sopimus turvaa lapsille oikeuden yhteiseen perhe-elämään velvoittaen sopimusvaltiota käsittelemään perheen jälleenyhdistämistä koskevat hakemukset lapsilähtöisesti, myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti.

Näemme, että perheenyhdistämisen helpottamisella on merkittäviä myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Elämä erossa omasta perheestä on tutkimusten ja kokemuksemme mukaan erittäin haitallista yksilön hyvinvoinnille ja kotoutumiselle. Onnistunut kotoutuminen on sekä yksilön että yhteiskunnan etu. Perheenyhdistämisen vaikeuttamisen seuraukset ovat raskaat molemmille. Erityisesti yksin Suomeen tulleiden alaikäisten vaara syrjäytyä on suuri. Siksi oikeutta perhe-elämään tulee suojata myös ulkomaalaislaissa.

Hallituksen esityksen tavoitteena on, että kansainvälistä suojelua saavien oikeus perhe-elämään toteutuisi mahdollisimman täysimääräisesti. Hallituksen esittämät lainmuutokset helpottaisivat perheiden yhdistämistä. Oikeus perhe-elämään ei muutosten myötä kuitenkaan toteudu täysimääräisesti vaan perheiden yhdistäminen tulisi edelleen olemaan kohtuuttoman vaikeaa erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille. Ihmiset, jotka elävät paossa ja konfliktien keskellä, eivät usein pääse taloudellisista syistä jättämään perheenyhdistämishakemusta. Heille ei myöskään välttämättä myönnetä hakemusprosessiin tarvittavia matkustusasiakirjoja, ja perheiden yhteiselo estyy näistä käytännön syistä.

Toimeentuloedellytyksen poistaminen

Hallitus esittää luonnoksessa, että kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten ja täysi-ikäisten perheenyhdistämislain ei sovellettaisi enää toimeentuloedellytystä. Nykyisellään toimeentuloedellytystä ei ole sovellettu, mikäli perheenyhdistämishakemus on kyetty

jättämään kolmen kuukauden määräajan puitteissa. Toimeentuloedellytys sekä kolmen kuukauden määräaika ovat näkemyksemme mukaan olleet kohtuuttomia ja estäneet tosiasiallisesti monen suojelua saaneen henkilön perheenyhdistämistä. Erityisen kohtuuttomana voidaan pitää vaatimusta alaikäisen perheenkokoajan toimeentulosta. Vain noin puolet kansainvälistä suojelua saaneiden, ilman huoltajaa Suomeen tulleiden alaikäisten lasten perhesidehakemuksista on ollut myönteisiä.

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään lakiin maahantulosäädösten kiertämisestä lapsen oikeuksien näkökulmasta erittäin tärkeää lapsivaikutusten arvioinnin lisäystä. Lisäys, jonka mukaan kansainvälistä suojelua saaneen alaikäisen oleskelulupa perhesiteen perusteella voidaan jättää myöntämättä vain, jos perheenyhdistäminen Suomessa olisi lapsen edun vastaista, velvoittaa viranomaisia arvioimaan ratkaisuisaan ensisijaisesti lapsen etua.

Pidämme erittäin myönteisenä, että ehdotetussa laissa toissijaista suojelua saaneet sekä tilapäistä suojelua saaneet ovat yhdenvertaisessa asemassa pakolaisaseman saaneiden ihmisten kanssa. Haluamme kuitenkin tuoda esille, että suuri osa viime vuosina ilman huoltajaa turvapaikkaa hakeneista lapsista on saanut oleskeluluvan muilla kuin henkilökohtaisen vainon perusteilla. Isolle osalle yksin Suomeen tulleista alaikäisistä on vuosina 2015–2017 myönnetty oleskelulupa yksilöllisistä inhimillisistä syistä ja heidän mahdollisuutensa saada perheensä Suomeen ovat käytännössä olemattomat. Hallituksen tulisi luonnoksessa esitettyjen toimien lisäksi taata, että myös sellaisen lapsen oikeus perheeseen toteutuu, jolle on myönnetty oleskelulupa muilla kuin suojeluperusteilla, esimerkiksi ulkomaalaislain 52 §:n perusteella.

Perheenyhdistämistä vaikeuttavat muut tekijät

Perheenyhdistämishakemusten sekä myönnettyjen lupien määrällinen seuranta ei näkemyksemme mukaan ole riittävä mittari antamaan kokonaiskuvaa perheenyhdistämisestä. Suuri osa perheenyhdistämisistä estyy jo ennen hakemuksen jättämistä, koska turvallisessa maassa kuten Suomessa oleva perheenkokoaja ei voi laittaa hakemusta vireille. Perheenyhdistämisen voi laittaa vireille vain toisessa maassa oleva perheenjäsen, ja tätä pidämme suurena esteenä perhe-elämän mahdollistumiselle. Ulkomaalaislaki edellyttää, että oleskelulupaa hakeva perheenjäsen tunnistautuu Suomen edustustossa tai maahanmuuttoviraston toimipisteessä. Asioiminen on rajoitettu tiettyyn Suomen edustustoon, jonka sijainti on usein edustustoverkoston kattavuudesta johtuen hauraista tilanteista tuleville hakijoille vaikea saavuttaa. Usein asiointi edellyttää matkoja ulkomaille, ja hakijoiden on kyettävä hakemaan viisumia maahan, johon ovat matkustamassa, ja voitava mahdollisesti oleskella siellä pidemmän aikaan.

Hakemuksen jättö Suomen edustustoon on haavoittuvassa asemassa olevalle perheenjäsenelle erittäin vaikeaa. Kansainvälistä suojelua saaneiden perheenjäsenet ovat todennäköisesti hyvin heikossa asemassa, ja pääsy Suomen edustustoon voi olla jopa mahdotonta. Kotinsa jättäneillä ei välttämättä ole tarvittavia asiakirjoja viisumin saamiseksi tai varaa matkustaa. Lisäksi hakemuksen jättäminen maksaa. Laillisen oleskelun vaatimuksesta tulisikin pakolaisten perheenjäsenten kohdalla joustaa tai vähintään mahdollistaa laillinen oleskelu myöntämällä siihen tarvittavia viisumeja ja muita asiakirjoja. Lisäksi tulisi mahdollistaa perheyhdistämishakemuksen vireillepano Suomessa sellaisissa tilanteissa, joissa perheenjäsenen matkustaminen arvioidaan mahdolliseksi.

Haluamme tuoda esille myös perheenyhdistämiseen liittyvän neuvonnan puutteen. Perheenyhdistämisen hakemiseen ja perhesideselvityksen tekemiseen tarvitaan neuvoja ja tukea, jota ei tällä hetkellä ole riittävästi saatavilla. Liian usein perheenyhdistämisen esteenä on tiedonpuute.

Kunnioittavasti,

Annu Lehtinen, toiminnanjohtaja
Suomen Pakolaisapu ry

Lisätiedot:

Katja Mannerström, katja.mannerstrom@pakolaisapu.fi

Suomen Pakolaisapu

Suomen Pakolaisapu on Suomen suurin pakolais- ja siirtolaiskysymyksiin erikoistunut asiantuntijajärjestö. Autamme vuosittain tuhansia ihmisiä toipumaan konflikteista ja kotoutumaan uusiin yhteiskuntiin. Yli 50 vuoden aikana työmme on näkynyt Suomen lisäksi Afrikassa, Lähi-idässä, Aasiassa ja Euroopassa.